

Міністерство освіти та науки України
Західноукраїнський національний університет
Соціально-гуманітарний факультет

Кафедра інформаційної
та соціокультурної
діяльності

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА

на тему:

«Комунікативність в системі дистанційного навчання»

Виконала:

студентка групи ДІДм-11

Власова Ю.

Науковий керівник:

Копніцьки М.

Роботу допущено до захисту

«__» _____ 20__ р.

Ключові слова: У курсовій роботі окреслили поняття дистанційного навчання. Ми описали специфіку дистанційного навчання. Схарактеризували комунікативність в системі дистанційного навчання. Розглянули організацію взаємодії між викладачем та студентом, а також виокремили переваги та недоліки дистанційного навчання.

дистанційне навчання, комунікативність, форма навчання, організація дистанційної освіти

The course work outlined the concept of distance learning. We described the specifics of distance learning. Characterized communicativeness in the distance learning system. The organization of interaction between teachers and students is considered, as well as the advantages and disadvantages of distance learning are highlighted.

Key words: distance learning, communicativeness, form of education, organization of distance education

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ І. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ.....	6
1.1.Визначення поняття «дистанційне навчання».....	6
1.2.Особливості дистанційного навчання.....	11
РОЗДІЛ ІІ. КОМУНІКАТИВНІСТЬ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	15
2.1.Комуникативний аспект в системі дистанційного навчання.....	15
2.2.Організація взаємодії між викладачем та студентом.....	18
2.3.Переваги та недоліки дистанційного навчання.....	21
ВИСНОВКИ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	27

ВСТУП

Загальна зміна освіти вимагає модернізації її змісту та форм. Дистанційне навчання є виявом технологічної революції, що передбачає застосування ідеї обслуговування студентів віддаленим способом, що сприяє активному поширенню у всьому світі. Через це дистанційна форма навчання є перспективним напрямом розвитку освіти в загальному, специфічною педагогічною технологією, що передбачає навчання з використанням сучасних технологій для спілкування.

Актуальність теми курсової роботи зумовлена вагомим значенням в системі дистанційного навчання сьогодні. Пропоновану форму навчання використовують навчальні заклади в своїй практиці, і для самостійного навчання студентів, і поєднують з стандартною формою навчання.

Мета роботи: значення комунікативності в системі дистанційного навчання.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

1. Окреслити поняття дистанційного навчання.
2. Описати особливості дистанційного навчання.
3. Схарактеризувати комунікативність в системі дистанційного навчання.
4. Розглянути організацію взаємодії між викладачем та студентом.
5. Виокремити переваги та недоліки дистанційного навчання.

Об'єктом дослідження є поняття дистанційного навчання.

Предмет наукового дослідження — комунікативність в системі дистанційного навчання.

Методи дослідження: класифікація, аналіз, синтез, описовий метод.

Наукова новизна дослідження. Дистанційне навчання сьогодні є новою формою навчання, поряд з стаціонарною, заочною формами, основу якої складають спеціальні комп'ютерні технології, що забезпечують навчання студента в контексті навчальної дисципліни по індивідуальним оптимальним програмам з управлінням навчальним процесом.

Теоретичне значення роботи полягає у висвітленні теоретичних знань про поняття дистанційного навчання, її роль у освітньому процесі, описати особливості дистанційного навчання.

У **практичному аспекті** робота може бути використана дослідниками у навчальних чи наукових цілях, вчителями та викладачами, учнями та студентами.

Структура дослідження. Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, у першому висвітлюється специфіка дистанційного навчання, у другому схарактеризовано комунікативність в системі дистанційного навчання; висновків, списку використаних джерел (37 позицій). Загальний обсяг роботи становить 30 сторінок друкованого тексту.

РОЗДІЛ I. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ

1.1. Визначення поняття «дистанційне навчання»

Перш за все, розглянемо трактування терміну «дистанційне навчання».

Дистанційне навчання (Distance Learning, Distance Education) — це така форма організації освітнього процесу, основою якої є самостійна робота людини, яка навчається. Це дає змогу навчатися у зручний для людини час та у віддаленому від викладача місці (тому дистанційне) [28].

Названий тип навчання дає змогу отримати освіту широкому колу людей, які мають певні обмеження задля очного навчання: йдеться про працюючих, військовиків строкової служби, інвалідів, в'язнів та ін. Значна кількість людей має вікові обмеження, через що цю форму навчання інколи називають освітою дорослих (adult education). Іншими словами, дистанційне навчання передбачає таку організацію навчального процесу, коли студент навчається самостійно за розробленою викладачем програмою і віддалений від нього у просторі чи в часі, однак може вести діалог з ним за допомогою засобів телекомунікації [28].

Дистанційне навчання — сукупність технологій, що забезпечують доставку студентам основного обсягу навчального матеріалу, інтерактивна взаємодія студентів і викладачів у процесі навчання, надання студентам можливості самостійної роботи з навчальними матеріалами, а також у процесі навчання [18].

Дистанційне навчання — це нова організація освітнього процесу, що базується на принципі самостійного навчання студента. Середовище навчання характеризується тим, що учні в основному, віддалені від викладача в просторі і (або) в часі, в той же час вони мають можливість в будь-який момент підтримувати діалог за допомогою засобів телекомунікації [15].

Дистанційна освіта — це відкрита система навчання, що передбачає активне спілкування між викладачем і студентом за допомогою сучасних технологій та мультимедіа. Ця форма навчання дає свободу вибору місця, часу та темпу навчання, завдяки Інтернету, який охоплює широкі шари суспільства та стає важливим фактором його розвитку. Варто зауважити, що дистанційне навчання не є антагоністичним щодо очної та заочної форм навчання. Воно природно інтегрується в ці системи, доповнюючи й розвиваючи їх, що сприяє створенню мобільного навчального середовища [28].

Досконаліша форма дистанційного навчання — це навчання на основі використання всесвітніх і локальних комп'ютерних мереж (Internet). Вона

використовує переваги, що притаманні традиційним формам навчання, звільняючись від їхніх недоліків. Дистанційне навчання через Інтернет забезпечує постійний контакт та інтенсивний обмін інформацією між слухачем та викладачем (тьютором), хоча фізично їх можуть розділяти тисячі кілометрів. Інша перевага такої форми навчання — гнучкість, що дає змогу слухачеві самостійно планувати заняття, не відриваючись від роботи або ж не залишаючи свого місця проживання [28].

Дистанційне навчання — це новий спосіб заочного навчання, який забезпечується застосуванням інформаційних технологій, заснованих на використанні персональних комп'ютерів, відео- та аудіотехніки, космічної та оптоволоконної техніки [17, с. 25].

Дистанційне навчання — це взаємодія викладача і студентів між собою на відстані, що відображає всі властиві навчальному процесу компоненти (цілі, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання) та реалізовується специфічними засобами інтернет-технологій або іншими засобами, які передбачають інтерактивність [21, с. 73].

Дистанційне навчання — це самостійна форма навчання, інформаційні технології в дистанційному навчанні є провідним засіб.

Дистанційне навчання — це сукупність технологій, що забезпечують доставку учнем основного обсягу досліджуваного матеріалу, інтерактивна взаємодія учнів і викладачів в процесі навчання, надання учнем можливості самостійної роботи з освоєння досліджуваного матеріалу, а також в процесі навчання [19, с. 75].

Дистанційна освіта — це навчання на відстані. Навчання реалізується завдяки поєднанню поштового, радіо-, телевізійного, електронного зв'язків, телефону і газет за обмеженого безпосереднього контакту того, хто навчається, з викладачем або за повної його відсутності [25, с. 346].

Дистанційна освіта — це освіта на відстані, у якій очні і синхронні заняття з викладачем зведено до мінімуму або їх взагалі немає. Це переважно самостійна освіта (самоосвіта), що включає в тій чи іншій формі зворотний зв'язок з викладачем (освітнім закладом) [26, с. 49].

Ефективність самостійного навчання, більше, ніж інших форм освіти, залежить від способів надання навчальних матеріалів, контролювання роботи і контактування з викладачем. Тому, насамперед, розвиток цієї форми навчання був зумовлений упровадженням новітніх інформаційних технологій і засобів комунікації. Еволюція в цьому напрямку зумовила те, що в сучасному розумінні дистанційне навчання — це сучасна форма освіти, в якій інтегровані елементи всіх видів навчання (очного, вечірнього, заочного) на основі використання новітніх комп'ютерних і телекомунікаційних технологій [28].

Отже, дистанційна освіта є формою навчання, за якої переважає самостійне навчання з використанням сучасних технічних засобів трансляції інформації. Також ми визначили, що поняття «дистанційна освіта» та «дистанційне навчання» є синонімами.

Сутність дистанційного навчання базується на трьох складових: відкритого навчання, комп'ютерного навчання та активного спілкування з

викладачем і студентами з використанням сучасних телекомунікацій [23, с. 145].

З цього ми розуміємо, що комунікація, або спілкування є невід'ємною частиною й умовою існування дистанційного навчання. Для висвітлення комунікативного аспекту необхідно більш детально зупинитись на аналізі природи комунікації, її видів та форм.

Комунікація в широкому змісті є передача повідомлення або саме повідомлення

Об'єктивна комунікація, в свою чергу, обумовлена будь-якого роду спільністю, тобто спільними інтересами людей, а саме спільним інтересом навчання в взаємодії між викладачем та студента, при цьому мета вчителя — навчити, а мета учня навчитись.

Точка зору про те, що комунікація тісно пов'язана з процесом навчання, підтверджується також визначенням комунікації, як специфічної форми взаємодії людей в процесі їх пізнавально-трудової діяльності [3, с. 16].

Можна припустити, що комунікативний аспект виражає сутність дистанційного навчання. В підтвердження цього наведемо думку про те, що комунікативність є «що» будь-якої комунікації, тобто її змістом.

Комунікація в процесі дистанційного навчання вже не просто процес спілкування, вона трансформується процес спрямованого спілкування, метою якого служить отримання інформації для досягнення результату.

З вище викладеного робимо висновок про те, що тільки застосування цілеспрямованої комунікації може викликати явище інтенсифікації, тобто призвести до підвищення ефективності дистанційного курсу.

Думка про те, що навчальний процес розглядається, як процес цілеспрямованої спільної діяльності викладача та студентів у рамках комунікації, також є раціональною, тому що тільки за умови спрямованої комунікації між учнем та викладачем може існувати процес навчання в цілому, й відбуватися процес дистанційного навчання зокрема.

Але в межах цілеспрямованої спільної діяльності викладача та студентів комунікація не може існувати абстрактно, відірвано, чи набувати нескінченну кількість форм [3, с. 16].

Існують три основні форми комунікації, які застосовуються в ході впровадження дистанційних курсів. Схематично вони набувають наступного вигляду:

- 1) студент – комп'ютер
- 2) студент – комп'ютер – викладач
- 3) студент 1 – комп'ютер – студент

На базі першої форми виникає взаємодія студента з навчальним матеріалом, який знаходиться на технічному пристрої. Тобто навчальний матеріал може бути будь-якого формату аудіо чи відео, розміщений на CD чи DVD-програвачі, за допомогою якого студент отримує необхідну для навчання інформацію, проте найчастіше застосовують комп'ютерне програмне забезпечення, виходячи з більшої економічності та зручності останнього.

Друга форма представляється взаємодією студента та викладача за допомогою комп'ютера, тобто комп'ютер є зв'язуючою ланкою, комунікативним каналом. Дана комунікативна форма є найбільш ефективною, так як існує постійний зворотній зв'язок між студентом та викладачем.

Третя форма відтворює взаємодію учнів між собою у межах навчальної групи. Така взаємодія допомагає учням відпрацювати та закріпити пройдений матеріал, розвинути комунікативну компетенцію [5, с. 56].

Отже, на фоні подальшого розвитку комп'ютерних технологій, їх вдосконалення та все більшого проникнення в життя людини, дистанційне навчання стає однією з реалій сьогодення. Світ безупинно змінюється, ще десять років тому явище комунікації розглядалось, як обмін інформацією між людьми, а зараз ми можемо збагнути двобічність комунікації,

представленою у вигляді специфічного каналу спілкування та власне процесу спілкування.

В умовах техногенного світу можемо говорити про виникнення нового виду комунікації — комп'ютерної, яка широко застосовується в системі дистанційного навчання. В даному випадку процес навчання розглядається вже не просто, як обмін інформацією, а як цілеспрямований процес передачі та отримання інформації, з обов'язковим досягненням результату, при умові найменших виробничих затрат. Комунікація вже не є абстрактною одиницею, так як вона інтенсифікує процес навчання, підвищує його ефективність, та є однією з головних частин дистанційного навчання, без якої процес навчання не тільки не міг би проводитись, але й існувати.

1.2. Особливості дистанційного навчання

Основними принципами системи дистанційної освіти є: гнучкість, модульність, динамічність, адаптивність, неперервність, креативність і відкритість. Розглянемо детальніше кожен принцип:

- модульність (формування плану для індивідуальної або групової роботи з окремих модулів) [27, с. 109];
- технологічність (використання у навчальному процесі можливостей інформаційнокомунікаційних технологій);
- гнучкість (можливість вибирати час, місце для вивчення навчального матеріалу);
- паралельність (можливість навчатися без відриву від виробництва);
- інтернаціональність (застосування нових світових досягнень в освіті);
- економічність (економія фінансових витрат за рахунок зменшення навчальних площ,

- технічних та транспортних засобів);
- соціальна рівноправність (рівні можливості отримання освіти для всіх) [27, с. 109].

Враховуючи особливості розвитку телекомунікацій і доступ, що постійно розширюється, до світових інформаційних ресурсів, можна сформулювати такі особливості дистанційного навчання:

- надання навчальних матеріалів в системі дистанційного навчання здійснюється шляхом використання засобів телематики [7, с. 15];
- можливе використання світових інформаційних ресурсів для створення навчальних матеріалів;
- здійснюється спілкування і обмін досвідом між педагогами по всьому світу;
- залучаються зарубіжні педагоги і експерти до участі в розробці і проведенні дистанційних навчальних курсів;
- спостерігається активне спілкування між студентами в ході навчання і використовуються колективні форми навчання;
- здійснюється часткове звільнення викладачів від читання лекцій (навчальна інформація розміщується на сервері), тим самим з'являється час для індивідуальної роботи із студентами [7, с. 15].

Таким чином, порівняно з традиційним кореспондентським навчанням, дистанційне навчання на основі комп'ютерних комунікацій дає можливість:

- розширити аудиторію учнів з мінімальними витратами (не потрібно друкарських матеріалів і аудиторій, студенти не несуть матеріальних витрат на поїздки) [9, с. 42];
- постійного контакту між викладачем і студентами;
- залучення зарубіжних викладачів і експертів;

- постійного доступу до навчальних матеріалів, що регулярно оновлюються;
- реалізації колективних форм навчання шляхом проведення дискусій, семінарів, розробки і виконання спільних проєктів [9, с. 42].

Дистанційна освіта базується переважно на самостійному отриманні необхідного обсягу і якості знань та передбачає поєднання широкого спектру традиційних і новітніх інформаційних технологій. Використання цих технологій дозволяє студентам поповнити перелік вмінь і навичок, які в подальшому визначають успішність людини в будь-якій сфері діяльності. До них відносять:

- вміння самостійно планувати свою діяльність [29, с. 23];
- вміння приймати рішення, робити вибір і нести за нього відповідальність;
- вміння працювати в інформаційному просторі (відбирати необхідну інформацію, структурувати і використовувати для прийняття рішення по певній задачі);
- вміння подавати результати діяльності з використанням інформаційних технологій;
- навички самоосвіти.

Успішність дистанційного навчання залежить від ефективної його організації, від керівництва самим процесом і майстерності викладачів, що приймають в ньому участь. Вивчення математичних дисциплін у випадку дистанційного навчання має свою специфіку і особливості, які дозволяють значно розширити види навчальної роботи порівняно з традиційним навчанням. Звичайні лекції можуть бути замінені відеолекціями, слайд-лекціями; місце практичних занять займають індивідуальні комп'ютерні тренінги та лабораторні заняття; підсумковий контроль можна здійснювати за допомогою колективного тренінгу, тест-тренінгу, заліку, іспиту тощо [29, с. 24].

Важливі актори якості дистанційного навчання включають:

- надання підтримки в навчанні, використовуючи широкий спектр засобів масової інформації [13, с. 334];
- технічні стандарти (де технічні стандарти не виконуються, студенти, як правило, отримують дуже негативний досвід щодо курсу);
- прозорість і доступність інформації про курс та установу, що пропонує курс;
- структура курсу та гнучкість;
- тип «дидактичної установки», який включає в себе такі чинники, як результати навчання, зміст (у тому числі довідкові матеріали), викладання та навчання методології, і на матеріали на сайті [13, с. 334].

Необхідно відзначити, що при дистанційному навчанні значно збільшується доля самостійної роботи студента. Задача викладача координувати цю роботу, планувати і розробляти спеціальні завдання і рекомендації. Здійснити це допоможуть зошити для самостійної роботи.

Зауважимо, що, окрім основної навчальної мети, технології дистанційної освіти дозволяють допитливим студентам дистанційно брати участь у наукових конференціях, спілкуватись на наукових форумах і віддалено обмінюватись результатами своєї дослідницької роботи.

Отже, розвиток дистанційних технологій є дуже важливим напрямом в системі освіти, а зміст діяльності викладача значно відрізняється від традиційного.

По-перше, ускладнюється розробка курсів, яка вимагає від викладача спеціальних навичок, пов'язаних з швидким розвитком інформаційних технологій.

По-друге, комунікаційні технології дозволяють зробити взаємодії між викладачем та студентом більш активними і інтенсивними, що потребує від викладача спеціальних додаткових зусиль.

По-третє, на відміну від традиційної освіти, де центральна фігура — викладач, при використанні дистанційних технологій увага переноситься на студента, а функція викладача — підтримати, скерувати, допомогти.

РОЗДІЛ II. КОМУНІКАТИВНІСТЬ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

2.1. Комунікативний аспект в системі дистанційного навчання

Освіта відповідає на публічні трансформації появою новітньої форми вивчення — дистанційного навчання. Виникнення та поширення дистанційної освіти — це метод гідно дати відповідь на освітній занепад, не допустити помітного інформаційного відставання суспільства, працювати на випередження в освітній галузі, способом швидкого реагування на зміни, що відбуваються.

Дистанційна освіта займає лідерські позиції на ринку освітніх послуг, на відміну від інших форм навчання, застосовує увесь діапазон інформаційно-комунікаційних технологій з метою донесення навчальної інформації, становлення умінь та здібностей студентів у комунікативно інтенсивному середовищі без подальшого обов'язкового підтвердження освітньо-кваліфікаційного рівня шляхом надання диплому.

Незважаючи на те, що власне дистанційна освіта являє собою особисто-орієнтовану, еластичну, модульну форму викладання, що сформована на базі взаємодії співучасників навчального процесу, характеризуємо поняття комунікації як головний компонент цієї форми, від рівня втілення якої залежить якість дистанційного навчального процесу.

Комунікація в електронній мережі відступає від взаємодії тільки двох комунікантів. Адже комп'ютерна мережа має велику кількість зв'язків, то при конкретному відкритому спілкуванні між комунікантами завжди знайдеться особа, що розуміє повідомлення. Кількість осіб, що беруть пасивну участь у спілкуванні, може бути довільною, вона обмежується виключно технічними характеристиками комп'ютерної мережі. При цьому

пасивні мовці спілкування в будь-який момент часу мають можливість стати активними учасниками та навпаки. Основною ціллю навчальної комунікації є залучення комунікантів до ціннісно-змістовної сфери знань.

У сфері дистанційної освіти функціонує електронна комунікація, яка має штучну і природну форми вираження. Процес владнання спільної роботи суб'єктів навчання трапляється за допомогою комунікативного акту передачі або отримання інформації, внаслідок чого повідомлення піддається дії інформаційного шуму, передається по каналу передачі інформації через впровадження відповідної комунікативної технології від комуніканта до комуніката.

Контроль процесу навчання підтримується завдяки наявності зворотного взаємозв'язку між комунікантами, функцією якого вважається забезпечення високого рівня інтерактивності у процесі взаємодії. Недоступність явища інтерактивності, або незадовільний її рівень формують загрозу існування односпрямованого, директивного характеру комунікації, заважає досягненню позитивного результату дистанційної освіти.

Швидке подвоєння масиву інформації, власне зумовлене інформаційним занепадом, призводить до перегляду освітньої системи. Зміна відношень між викладачем та студентом змінює студента на енергійного співучасника навчального процесу. Впровадження нових методів накопичення знань і користування ними вплинули на зміну мети освітнього процесу, від передачі незмінної сукупності знань до культивування здібностей користування інформаційними масивами, самостійного накопичення знань.

Базовою умовою збереження властивості комунікативних технологій вважається облік їх дидактичних особливостей при конструюванні дистанційних навчальних курсів, а саме таких складових як обов'язкова мобільність технологій, підтримка високого рівня інтерактивності

засобами зворотного взаємозв'язку, надання можливості доступу до різноманітних джерел інформації.

У зв'язку з віддаленістю комунікативних технологій в часі та просторі взаємодія між адресантом та адресатом відбувається через електронну форму, яка є віртуальною. При зверненні до комунікативних технологій між комунікантами навчального процесу формується віртуальне навчальне середовище з високим рівнем комунікативної активності.

Ефективність навчального процесу в дистанційному навчанні, основою якої вважається взаємодія співучасників, сприяє збільшенню віддачі їх взаємодії, позитивно відбивається на всьому навчальному процесу. У разі дистанційного викладання оптимізація шляхів впровадження комунікативних технологій призводить до ефективності процесу комунікації, впливає на єдиний рівень продуктивності дистанційного освітнього середовища. Ціллю дистанційної комунікації є підвищення рівня активності між учасниками, результатом чого є підвищення продуктивності комунікації.

Ефективність комунікативної активності має місце бути в пришвидшеному процесі отримання і засвоєння знань, що відбувається внаслідок конкретної взаємодії комунікантів навчального процесу. Процес ефективності комунікативної активності залежить від двох чинників, перший з яких відкриває причини ефективності, що залежить від організації процесу вивчення, другий містить в собі причини ефективності фактично процесу комунікації.

Процес ефективності комунікації відбувається в контексті загального процесу навчання, то на нього діють всі ті чинники, що впливають на підвищення рівня ефективності загального процесу навчання, а саме підвищення мотивації студента, здійснення принципу наочності, співвідношення виду комунікативної технології до цілі поставленого завдання, осмислення потреби вступу до комунікації, підготовленість

навчальних та методичних матеріалів до процесу дистанційної навчальної взаємодії, висока якість передачі комунікативних технологій.

Беручи до уваги те, що власне йдеться про високоякісне збільшення значення інтенсифікації комунікації, то відзначаємо присутність чинників, що залежать від запровадження процесу комунікації, а саме чіткої побудови комунікативного завдання, забезпечення раціонального керування процесом взаємодії, збільшення рівня інтерактивності, підготовленість процесу комунікації з метою спілкування, співвіднесеність рівня структурованості і довільності розмови, проведення процесу комунікації на базі структурованих вмінь.

Явище комунікації нерозривно пов'язане з аксіологічними процесами створення, передачі, обробки та накопичення знань. Однією з причин інтенсифікації комунікативної активності вважається проведення процесу комунікації на базі структурованих знань, так як невинна навчальна взаємодія персон на основі знаннєвого контенту має ефект побудови точної та чіткої моделі знань в уяві індивіда.

В комп'ютерній мережі в зв'язку зі зміною моделі викладу знань прослідковується легкість їх тиражування та розповсюдження, наслідком чого є дублювання знань. Ця ситуація негативним чином позначається на роботі студента в електронній мережі, призводить до стану розгубленості в інформаційному середовищі.

В перспективі цього з'являється важлива потреба структурування знань з метою легкого користування ними. Знаннєві структури, що існують в електронній мережі, об'єднуються у інформаційні тезауруси. Тезауруси відображають пов'язані терміни предметної області, таким чином виступають структурованою базою знань, що вважається інформаційною основою їх грамотного уявлення і професійного прогнозування.

2.2. Організація взаємодії між викладачем та студентом

Взаємодія всіх співучасників освітнього процесу — один з найважливіших чинників якісного функціонування будь-якої освітнього суспільства. В умовах дистанційної освіти, коли викладачі та студенти не в змозі бути поблизу, взаємодія між всіма співучасниками освітнього процесу має особливо вагоме значення.

Запроваджуючи дистанційне навчання, адміністрації навчального закладу варто врахувати не тільки наявність техніки і доступу до інтернету у викладачів та студентів, а й на особливості конкретної спеціальності.

Для будь-якого навчання комунікація є невід'ємним складником педагогічного процесу. Від рівня комунікації залежить її ефективність, і дистанційне навчання тут не виняток. Взаємодія між учнями та вчителями в дистанційному навчанні відбувається в межах штучно створеного комунікативного простору.

Комунікативний простір передбачає сформовану ситуацію взаємодії, в якій є місце, час та конкретна причина для спілкування, спрямовані на досягнення цілей процесу навчання. В умовах дистанційного навчання цей процес складніший, створений потребою спільної діяльності, сприйняття та розуміння інших у інтернет-просторі. Складністю дистанційної освіти є не тільки мотивація студентів до внутрішньої роботи, а й можливість формування діалогу, який дозволяє студентам висловлювати різні пропозиції. Основна ціль комунікації полягає в залученні та спрямуванні учасників до навчання.

Діалог між викладачами та студентами є необхідним у процесі як письмової, так і усної інтернет-комунікації. При цьому важливо, щоб студент чи студентка отримували якісний зворотний зв'язок, адже це є додатковим стимулюванням та мотивацією. При роботі в групі або спільноті викладачу/викладачці потрібно формувати для конкретного студента ситуації успіху поруч з ровесниками.

Найефективнішим стимулювання є внутрішня мотивація, тобто мотивація усвідомленої дії. У дистанційній освіті вона відіграє вагомую роль. Варто підкреслити, що це найскладніша мотивація для студента.

Завдання викладача у дистанційному навчанні — зробити матеріал максимально доступним, зрозумілим, наочним і таким, що мотивуватиме до збагачення знань. Завжди більш ефективними є ілюстровані онлайн-заняття, що стимулюватимуть студента до творчості, пошуку.

Зворотний зв'язок з викладачем — вагомий фактор засвоєння знань. Студент повинен вміти самостійно оцінювати власні успіхи і вміти працювати над помилками. Мотивація досягнення реалізується в успішності освітньої діяльності студентів, у прагненні до поставлених цілей і виявленні такої якості, як наполегливість. Студенти, орієнтовані на успіх, найчастіше досягають поставленої мети.

Дистанційна освіта сформована на принципах гнучкості місця, часу, темпу та траєкторії навчання. Можливість впливати на певні сфери свого навчання підвищує внутрішню мотивацію студентів, тому необхідно дати можливість обирати, які завдання виконувати (наприклад, лише 3 з 5 запропонованих або обирати між творчим і стандартним завданням), в якому порядку, за яким розкладом (у межах навчального тижня). Самостійна відповідальність за власний навчальний напрямок формується поступово, тому варто навчатися самостійності у процесі навчання.

Кожен викладач, стикаючись із викликом організації дистанційного навчання, має сформулювати власні календарно-тематичні плани, покращити й оновити матеріал та вказати очікувані результати, заплановані на період дистанційної освіти. Необхідно забезпечити досягнення очікуваних результатів навчання, водночас мати на увазі, що окремі з них є неможливими в досягненні у нових умовах, окремі — вимагатимуть певних змін, а частина — залишатимуться незмінними.

У процесі планування навантаження певного навчального заняття варто пам'ятати, що самостійне вивчення матеріалу студентами триває

довше, аніж виклад цього матеріалу викладачем. Варто зменшити, наскільки необхідно, обсяг матеріалу.

Тобто є потреба оновити навчальне планування, видалити неважливі фрагменти, об'єднати матеріал кількох розділів в одну. Також доречно переглянути очікувані результати навчання і встановити дещо нижчу планку або цілком їх скоригувати, адже в умовах дистанційного навчання їх досягнення є занадто складним. В першу чергу потрібно розраховувати на охоплення орієнтовно половини планового матеріалу. Якщо група успішно і швидко засвоює скорочений матеріал, тоді необхідно поступово додати й інші теми.

2.3. Переваги та недоліки дистанційного навчання

До організаційно-педагогічних позитивних сторін дистанційної освіти відносимо:

- вільний вибір навчального закладу незалежно від місця знаходження здобувача, тобто ймовірність вільно перебувати в кожній точці світу і отримувати потрібну спеціальність;

- нівелювання вікових обмежень, зняття обмежень щодо фізичних ймовірностей і головної професійної роботи, дозволяє зацікавити багато претендентів. Перебуваючи на військовій службі, в декретній відпустці, маючи обмежені фізичні повноваження і тощо, можна отримати важливий, спочатку когнітивний, контент. Методом введення дистанційної освіти затверджується постулат на постійну освіту на все життя, тому що в даний час розширюється коло осіб, що здобувають освіту після 40 і навіть після 60 років;

- еластичність і мобільність у втіленні в життя освітньої роботи, враховує особистий графік вивчення, самостійний вибір темпу, виходячи з індивідуально-типологічних якостей, і ще ймовірність берегти особистий час;

– кандидат може спроектувати освітнє місце з урахуванням власних бажань, сприятиме найбільш ефективному засвоєнню важливих компетенцій за допомогою творіння найбільш приємної атмосфери;

– вміле становлення викладачів, тому що дослідження і введення дистанційних курсів вимагає отримання інноваційно-технологічних компетенцій.

До інформаційно-технологічних переваг дистанційної освіти відносимо:

– можливість застосовувати різні форми подання навчального матеріалу: від шаблонних текстових і графічних до найбільш успішних — аудіо та відео;

– комунікація та зворотний зв'язок між викладачем та студентами за допомогою прогресивних форм комунікації засобом проведення чатів, форумів, впровадження блогів;

– створення віртуальних груп, професійних спільнот, за допомогою яких викладачі, здобувачі та всі зацікавлені можуть обмінюватися досвідом, спільно розв'язувати проблемні та практичні ситуації тощо.

До психологічних переваг дистанційної освіти відносимо:

– становлення індивідуально-психологічних властивостей осіб, які навчаються дистанційно, як внутрішня мотивація до навчання, самодостатність, індивідуальний стиль освітньої роботи, адаптивність, цілеспрямованість та інші. Віднесені властивості сприяють не зовсім тільки дієвого отримання потрібних компетенцій, адже і обумовлюють конкурентоспроможність майбутнього професіонала на сучасному ринку вакансій;

– складання дієвої дистанційної комунікації, є необхідною якістю заявника для прогресивного роботодавця.

Згідно вище наведеного дистанційна освіта має велику кількість переваг, що творить її популярною для введення в освітній процес основних іноземних інститутів і на теренах українських вищих навчальних

закладів. Але використання дистанційної освіти, особливо в Україні, має певні недоліки, які заважають справжньому введенню даної форми освіти.

Серед організаційно-педагогічних недоліків дистанційної освіти вбачаємо наступні:

- неможливість повноцінного зворотного зв'язку студентів з викладачем з метою вирішення поточних педагогічних ситуацій, пов'язаних з незрозумілістю виконання завдань;
- обґрунтування навчального матеріалу на прикладах тощо;
- недоступність повноцінного педагогічного контролю з боку викладача, що є стимулювання для успішного вивчення дисципліни;
- ресурсовитратність і трудомісткість з боку викладача.

Крім достатнього технічного устаткування навчального закладу, від викладача потрібно створення повноцінного дистанційного курсу, власне за різними оцінками займає від 500 до 1000 годин за середнім обсягом планового річного навантаження науково-педагогічного працівника 1548 годин, тобто фундаментальний дистанційного курс стане займати вагому частину від загального навантаження, складнощі у фактичному використанні навчального матеріалу, як скоро кандидат отримує велику кількість відомостей за досить короткий час.

До інформаційно-технологічних недоліків дистанційної освіти належать:

- складнощі з технічним забезпеченням та доступом до глобальної мережі, що зумовлюють складнощі в доступі до дистанційних курсів та при виконанні потрібних навчальних завдань;
- проблема автентифікації здобувача, адже викладач не має можливості ідентифікувати, чи саме та людина, яка здобуває освіту, виконує навчальні і контрольні завдання;
- наявність матеріально-технічного забезпечення (комп'ютери, лабораторії, мультимедіа, програмне забезпечення тощо), що дозволяє ефективно навчатися за допомогою дистанційної форми навчання.

До психологічних недоліків дистанційної освіти відносимо:

- відсутність основної умови успішної комунікації в освітньому процесі: обличчя до обличчя, яка власне призводить до дефекту чуттєвого контакту між учителем і здобувачем і невідповідності таким психолого-педагогічним основам викладання, як антропоцентризм і гуманізм
- неможливість ефективного вивчення при недоступності розвинених індивідуально-психологічних переваг: самодостатності, мотивованості, саморегуляції поведінки тощо.

Проте, поряд з багатьма перевагами дистанційного навчання, ми визначили ліміт комп'ютерної дистанційної освіти, яка, перш за все, вимагає відповідного рівня технічного і програмного забезпечення, що є не в усіх учасників навчального процесу. Дистанційне навчання, навіть під час інтенсивної організації, часто триває довше, ніж очна форма навчання. Так, ціна дистанційних курсів та програм є меншою від стаціонарних, але це свідчить і про їх дещо нижчу результативність, ефективність. Це пов'язано відсутністю у студента елементарної самодисципліни і самомотивації, що, відповідно, не сприятиме якісному самостійному вивченню навчального матеріалу. Психологи акцентують увагу на здатності студента самостійно працювати з інформацією, тому що самостійна робота в системі дистанційної освіти є головним компонентом навчальної діяльності.

ВИСНОВКИ

У першому розділі курсової роботи ми розглядали кілька трактувань терміну «дистанційне навчання», ми визначили, що це нова форма навчання, як стаціонарна чи заочна, важливою ознакою дистанційного навчання є використання новітніх інформаційних технологій, передбачає взаємодію між викладачем та студентом на відстані, не залежить від конкретного місця та часу.

Також розглянули особливості дистанційної освіти, серед яких можна виокремити: постійна комунікація між викладачем та студентом, можливе залучення іноземних викладачів і студентів до співпраці, проведення різноформатних занять, великий обсяг аудиторії з мінімальною кількістю затрат.

У практичному розділі ми розглянули комунікативність в системі дистанційного навчання. Комунікація є основою в дистанційному навчанні, оскільки базою є взаємодія учасників навчального процесу, від рівня втілення комунікації залежить якість дистанційного заняття.

Окреслили систему організації взаємодії між викладачем та студентом, основою якого є зворотний зв'язок з викладачем, адже від цього чинника залежить, як студент засвоюватиме знання. Ще одним вагомим фактором є конкретна причина для спілкування, спрямована на досягнення мети процесу навчання.

Визначили недоліки та переваги дистанційного навчання. Серед недоліків можна виокремити:

- відсутність повноцінного зворотного зв'язку;
- відсутність повноцінного контролю з боку викладача;
- недоступність обґрунтування на конкретних прикладах;

- складнощі з технічним забезпеченням;
- складнощі з доступом до мережі тощо.

Переваги дистанційної освіти:

- вільний вибір навчального закладу;
- відсутність вікових обмежень;
- гнучкість і пристосування під особистий графік;
- застосування різних форм подачі матеріалу;
- складання дієвої комунікації на відстані;
- створення професійних спільнот тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Блощинський І. Г. Сутність та зміст поняття «дистанційне навчання» в зарубіжній та вітчизняній науковій літературі. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/Vnadps_2015_3_4%20(1).pdf (дата звернення: 28.11.2020).
2. Власенко Н. О. Дистанційне навчання : Україна і світ. Естетика і етика педагогічної дії. 2019. Випуск 20. С. 29–37.
3. Вовдюк Л. В. Дистанційне навчання. *Безпека життєдіяльності*. 2018. № 3. С. 16–17.
4. Гаврілова Л. Г. Теоретичні аспекти впровадження дистанційного навчання в Україні. *Освітологічний дискурс*. 2017. № 1–2. С. 168–182.
5. Гавриленко К. М. Вимоги до професійного дистанційного навчання. *Зб. наук. праць. Педагогічні науки*. 2019. № 89. С. 56–60.
6. Галецький С. Дистанційне навчання як елемент інформаційнокомунікаційних технологій в освіті. *Зб. наук. праць Уманського держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини*. 2018. Випуск 1. С. 54–62.
7. Галій Л. В. Впровадження дистанційної форми навчання в систему післядипломної освіти : проблемні питання сьогодення. *Проблеми безперервної медичної освіти та науки*. 2019. № 3. С. 14–20.
8. Гахович С. В. Теоретичні та практичні аспекти використання системи дистанційного навчання. *Зб. наук. праць Військового ін-ту Київського нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка*. 2017. Випуск 56. С. 210–116.
9. Гевко І. Роль інформаційно-комунікаційних технологій в сучасній концепції дистанційного навчання. *Молодь і ринок*. 2019. № 2. С. 41–45.

10. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія : матеріали міжвузівського вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л. Б. Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. 102 с.
11. Жуковський В. Особливості сучасного дистанційного навчання: потенціал та нові можливості використання. *Людинознавчі студії. Педагогіка*. 2018. Випуск 6. С. 154–165.
12. Журавська Н. С. Дистанційне навчання в країнах Європейського Союзу та Україні : реалії та перспективи. *Науковий вісник Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України*. 2016. Випуск 233. С. 101–106.
13. Заболоцький А. Ю. Проблема якості дистанційного навчання. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*. 2016. № 1. С. 221–224.
14. Іваненко Л. О. Роль викладача в дистанційному навчанні. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2016. Випуск 39. С. 87–92.
15. Іванюк І. В. Формування понятійно-термінологічного апарату з питань розвитку дистанційної освіти. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/14343034.pdf> (дата звернення: 28.11.2020).
16. Книш І. Нова освітня парадигма в контексті сучасних технологій. *Вища школа*. 2017. № 9. С. 100–114.
17. Коношевич Т. Дистанційне навчання : від теорії до практики. *Професійно-технічна освіта*. 2018. № 2. С. 25–30.
18. Корбут О. Г. Дистанційне навчання: моделі, технології, перспективи. URL: http://confesp.fl.kpi.ua/sites/default/files/korbut_o._g._tezi.pdf (дата звернення: 28.11.2020).
19. Кравцова Л. В. Аналіз ефективності системи дистанційного навчання в процесі перевірки компетенцій. *Інформаційні технології в освіті*. 2017. № 3. С. 74–85.
20. Кремінський Б. Г. Дистанційне навчання як педагогічна технологія : переваги та недоліки. *Вісник Чернігівського нац. пед. ун-у*. 2017. Випуск 146. С. 148–151.

21. Купновицька І. Г. Дистанційна форма навчання, як один із методів підвищення мотивації навчання студентами заочної форми підготовки. *Прикарпатський вісник НТШ. Пульс*. 2019. № 6. С. 73–79.
22. Кухаренко В. М. Тьютор дистанційного та змішаного навчання : посібник. К. : Міленіум, 2019. 307 с.
23. Морозов В. В. Модель інформаційної взаємодії в проектах створення дистанційного навчання на основі віртуальної реальності. *Управління розвитком складних систем*. 2019. Випуск 37. С. 144–152.
24. Мясковська М. О. Світові тенденції розвитку дистанційної освіти та перспективи для України. *Збірник наукових праць Кам'янець–Подільського національного університету ім. Івана Огієнка*. 2015. Випуск 21. С. 256–258.
25. Носкова М. В. Аналіз нормативно-правової бази забезпечення існування дистанційної форми навчання в Україні. *Молодий вчений*. 2019. № 6. С. 346–351.
26. Опанасюк Ю. Дистанційне навчання як наслідок еволюції традиційної системи освіти. *Вища освіта України*. 2016. № 1. С. 49–53.
27. Павленко О. М., Шаров С. В. Реалізація дистанційної форми навчання засобами платформи Moodle у процесі підготовки майбутніх філологів. *Інженерні та освітні технології*. 2019. Випуск 7 (3). С. 106–121.
28. Прибилова В. М. Проблеми та переваги дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України. URL: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/8791-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-17478-1-10-20170726.pdf> (дата звернення: 28.11.2020).
29. Романовський О. Г. Фактори розвитку та напрями вдосконалення дистанційної форми навчання в системі вищої освіти України. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. № 6. С. 20–42.

30. Сисоєва С. О. Стан, технології та перспективи дистанційного навчання у вищій освіті України. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. № 2. С. 271–284.

31. Томаз І. А. Самостійна робота – запорука ефективності дистанційного навчання. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2019. Випуск 44. С. 317–330.

32. Цюцюра М. І. Інформаційні технології оцінювання знань студентів при дистанційному навчанні на основі хмарних технологій. *Управління розвитком складних систем*. 2019. Випуск 38. С. 111–116.

33. Чернописька В. З. Технології дистанційного навчання у закладах вищої освіти : аксіологічно-правові засади. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. 2019. Випуск 21. С. 112–121.

34. Штихно Л. В. Дистанційне навчання як перспективний напрям розвитку сучасної освіти. *Молодий вчений*. 2016. № 66 (33). С. 489–493.

35. Ярмач В. Створення дистанційних курсів учителем як засіб підвищення його рівня знань та професійної компетентності. *Математика в рідній школі*. 2019. № 1/2. С. 55–58.

36. Ярошенко Т. О. Дистанційне навчання в системі вищої освіти: сучасні тенденції. *Інженерні та освітні технології*. 2019. № 4. С. 8–21.

37. Яценко Г. Ю. Комунікативний аспект в системі дистанційного навчання. URL: http://www.rusnauka.com/SND/Pedagogica/1_jacenko.doc.htm (дата звернення: 28.11.2020).